

„Bevezetés az iskolai munkába”

Tanterv és Utasításunk a 6. oldalon a fenti cím alatt 5 órát ír elő. A csillag alatti lábjegyzetben útmutatásként előírja, hogy az első osztályban a tanév első hetében — a felsorolt tantárgyak kivételével — még nem kell rendszeres tanítási órákat tartani. Ezen a héten átmenetet kell teremteni az otthon, az óvoda és az iskola között.

A fentiek szerint tehát az iskolába feljövő gyermek óvodában megszokott játékos foglalkoztatását nem lehet rögtön az iskolai tanulással felváltani. Az első hét kötetlensége módot ad a nevelőnek, hogy elbeszélgessen, játszasson a gyermekekkel. Mesét mondanak és hallgatnak, dalolgatnak, verseket mondanak stb. Ezzel nemcsak a törést küszöböljük ki, hanem a kellemes légkör kialakításával megszerettetjük az iskolát; eloszlatjuk a még fennmaradt félelmet, bátorságot és kedvet kap a gyermek az iskolába-járásra. A szeretetteljes foglalkozás viszonzása bizalom lesz a gyermekek részéről.

A kötetlen, játékos foglalkozás a tanító számára feladatokat jelent. Fokozatosan megismerteti, gyakoroltatja az iskolai szokásokat, az iskolai rendet. A gyermekek megismerik iskolai felszerelésüket, annak rendeltetését. Tudatosá válik jelentősége és a gondos megőrzés fontossága. A tanító irányításával gyönyörködnek az abécés könyv, a környezetismereti füzet szebbnél szebb képeiben. Megismerkednek a környezeti ismeret füzetében „Pannival és Petivel”, az elsőosztályos tanuló mintaképeivel. Ismerkednek a nagytáblával, a számológéppel. Rajzolgathatnak kedvük szerint cicát, babát, házat, repülőgépet stb.

A kötetlen, játékos hangulatban a különböző óvodából érkezett gyermekek megismerik egymást és összeszoknak. Érzik, hogy jó együtt lenni. Fölbátorodnak, nem fog hiányozni az óvoda, az óvó néni.

A nevelő számára is sok szempontból értékes az első heti foglalkoztatás. A bizalom megnyerésével könnyebben megismeri tanítványait. Megfigyelheti egyéni magatartásukat, hajlamaikat, készségüket. Felmérheti, mennyire készítette elő az óvoda a gyermekeket az iskolára. (Képolvasás, értelmes beszéd, kézügyesség stb.).

Az első heti foglalkozásra is tervszerűen kell felkészülnie a nevelőnek. A feladatok mellett meg kell keresnie azt a módot, ahogyan a gyermekekkel foglalkozik. Ahhoz pedig, hogy az első heti munkát a nevelő helyes módon, jól megszervezhesse, ismernie kell az óvodában folyó foglalkoztatást, a gyermekek otthoni körülményeiket, környezetüket. Ez viszont azt kívánja, hogy látogasson el a tanító az óvodába. Figyelgesse az óvónő gondos munkáját, érezze át az óvoda barátságos, meghitt légkörét. Tegye magáévá az első osztályt vezető nevelő: „Az óvoda és az iskola kapcsolata” gondolatát.

Májusban ellátogattam az egyik közeli óvodába. Előzőleg megkértem dr. Arató Ádámné óvónőt, engedje meg, hogy néhány foglalkozást megfigyelhessek. A játékok kiosztásakor a rend, a közösségben való helyes magatartás, a gyermekek egymással való érintkezése, megnyilatkozásuk, a „kérem”, „köszönöm” stb. mind-mind gyakorlatilag, cselekvőleg nyilvánult meg. A játékokat egy megbízott óvodás osztotta ki. Az óvónő csak olykor-olykor adott utasítást, figyelmeztetést. Azután a kéz izmainak lazítására rajzoláshoz készülődtek. Az anyagot a kéményseprő által behozott létra szolgáltatta. Az óvodai (nagycsoportos) gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően szervezett, játékos foglalkozáson a létra lerajzolását a gyermekek örömmel végezték.

A látogatáson nem volt nehéz beleélnem magam az óvodai játékos foglalkozás légkörébe. Hasznos tapasztalatokat szereztem.

Augusztus utolsó hetében a beírt első osztályos gyermekeket meglátogattam. A tanulók környezetét, otthonát, a szülők elfoglaltságát, a gyermekükkel való törődés lehetőségét és módját, a nagyszülők gondoskodását (felügyelet, étkeztetés stb.) megismertem.

A beiratkozás, a látogatás alkalmával már ismeretséget kötöttem a gyermekekkel. Erről tanúskodik néhány érdekes eset. A Hunyadi János sugárúti népboltban a pénztár előtt álltam, amikor egy kisleány hozzám szaladt. Mosolygós arccal tekintett rám és köszönt. Tállai Zsuzsikát harmadszor láttam. — Édesanyja is odajött. Elmondta, hogy Zsuzsika meglátott és engedélyt kért, hogy hozzám jöhessen.

A tejivóban voltam. Mellém állt egy leányka. Kedves hangon köszönt. Elmondta, hogy ő Faragó Gabika. Beszélgettem vele, majd édesanyja is odajött. Szemére vetette, hogy hozzám szaladt. Én dicsértem, mert megismert és bátor leányka. Ilyennek kell lenni. Ez a két eset is bizonyítja: nem volt hiábavaló a családlátogatás.

Első heti foglalkozási tervem feladatai mellett szem előtt tartottam az iskolába feljövő gyermekek bizalmának megnyerését, figyelmük és akaratú tevékenységük, valamint megfigyelő képességük fejlesztését, egyéni és közösségi magatartásuk megfigyelését. A foglalkoztatási anyag összeállításakor ezekre is gondoltam.

Túl vagyunk az első hét munkáján. Érdemes visszatekinteni, hogyan is jártam el, milyen módon oldottam meg a feladatokat. Az alábbiakban röviden egy-néhány képen vázoló eljárást.

Már az első ismerkedés mély nyomot hagy a gyermek emlékezetében. Ezt fokozta az első tanítási napon a közvetlen, meleg hangú beszélgetés az iskolába érkező gyermekkel. Egy-két barátságos szó bátrabbá tette őket. Akinek mondanivalója volt, meghallgattam. Az egyik gyermek elmondta, látta, amint a ló elesett a kocsúton. Sok bácsi és néni nézte. Az egyik bácsi segített is felemelni a lovat.

Ki szereti közületek a mesét? — kérdeztem. Jelentkeztek, mondták, ők is tudnak sok mesét. Előkerült a Hófehérke és a hét törpe meséje. Meséltek. — Én azt mondtam el nekik, hogyan értek haza a törpék. Cipőjüket, csizmájukat letörölték a lábtörőn, mert rendszeretők. Bemutattuk hogyan törölték meg a cipőjüket. Gyakoroltuk. Ez a rend az iskolában is. (Érdekes volt megfigyelni, milyen jókedvvel végezték ezt a műveletet. Közben beleélték magukat a törpék szerepébe, mert egyik-másik még le is guggolt.)

Megfigyelőképességük, cselekvésük irányítását, akaratuk összpontosítását, a pontos végrehajtás gyakorlását szolgálta a felhívás: „Ki tud engem utánozni?” A helyes felállás, leülés, a tanteremben való mozgás, jelentkezésnél a megkívánt kéztartás gyakorlása volt a feladat.

Figyelmük, emlékezőképességük fejlesztését, kezűgyességük fokozását a következő játékos foglalkozással végeztem. Minden tanulóknak van egy számolódoboz, benne számolópálcák. — Esett az eső. Panni és Peti a szobában szórakoztak. Elővették a pálcákat. Sok mindent kiraktak azokkal. — Mi is készítettünk létrát, széket, asztalt, ablakkeretet stb. Én a nagytáblán előmutattam fokozatonként, ők utánozták. Azután leszedtem a táblai mintát, a gyermekek pedig egy csomóba söpörték a pálcákat. — Kérdések következtek: „Ki tudja kirakni a széket?” — stb. Az értékelés szempontja az volt: úgy rakta-e ki, ahogyan mutattam, pontos-e az illesztés.

Akarati (szándékos) tevékenységük hajtója a vágy. Érdeklődéskeltésként elhangzott: Peti és Panni csónakot készített. A mosdótálba vizet öntöttek. Rátették a hajót. Úsztatták. Így, ni! — Az elkészített mosdótál víztükrére tettem a papírhajót. Ráfúj-

tam. Úszott. Nagy volt az öröm. — Ki szeretné úsztatni a hajót? — kérdeztem. — Jöjj és fújj rá! — biztattam őket. A papír lassan elázott. (Vékony papírból készítettem.) — Nem lehetett tovább csónakázni. — Ajánlották, készítsünk másikat. — Megtörtént. Úszattuk sorban a csónakot. Nagy volt az öröm, amikor az egyik csónakba egy kicsi kaucsukbabát ültettem. — Az alkotás és a játék vágya élt bennük. Még otthon is készítettek csónakot. Vízre is tették. Másnap elmondták. Egon fanyalogva mondta, hogy az ő csónakja is elázott. — A gyermekek jókedvűek voltak, szándékos tevékenységük erősödött.

További feladatomból volt: megértetni, tudatossá tenni, hogy csak az tud tanulni, aki figyel.

A folyosónkon két képen szemléltethető az állatok erdei iskolája. Már nézegették is a gyerekek. Érdeklődtek, magyarázták. Ígértem, hogy majd elmesélem. Másnap megint érdeklődtek. Kijelentettem: majd ha úgy tudtok ülni, mint Panni meg Peti. (Bemutattam a környezetismereti füzetben levő képet.) Máris élénken mozgolódtak. Amikor nyugodtan ültek, feszült várakozással, mesélni kezdtem. — Egyszer az erdei állatok összegyűltek az erdő tisztásán, az erdei iskolában. Mackó bácsi tanította őket. (Kifüggesztettem az első képet. Erdei iskola. Tábla. Mackó bácsi tábláról magyaráz. Gombák. Az állatok figyelik. Egy nyuszi azonban hátrafordul. Nem figyel.) Figyelték a képet. Jelentkeztek. Képolvasást végeztünk. A mesemondásba bekapcsolódtak, — majd folytattam. — „Mackó bácsi éppen azt tanítja, melyik az ehető és melyik a mérges, nem ehető gomba. — Mindegyik állat figyel, mert tanulni akar. — És mit csinál a Tapsifüles?” — mutattam a kép nyuszijára. — Magyarázták, mi lett a következménye annak, hogy a Tapsifüles nem figyelt. Ekkor kifüggesztettem a második képet. (Tapsifüles fekszik az ágyban. Meglátogatják az állatok.) Nézték a képet, — már magyarázgatták is. Az ok és okozati összefüggést nagyon helyesen elmondták. — Ki tud mesélni az erdei iskoláról? — kérdeztem. Részleteiben elmondták. Miért tudjátok elmondani a mesét? — vetettem fel. Azért, mert figyeltünk — volt a felelet. Marika ügyesen elmondta, azért kell figyelni az iskolában, mert csak úgy tudunk tanulni.

Az iskolai renchez az is hozzátartozik, hogy a tanterem ajtaját rendszeren nyissák és csukják...

Elhatároztuk: „Tűz, víz”-et játszunk. — Ismerték. Elmondták a módját. — Bélát választottam ki, aki reggel becsapta az ajtót. — Ő ment ki. Most is becsapta. — Váltás után Bea következett. Rendszeren, csöndben nyitotta ki és csukta be az ajtót. — Összehasonlítás után megállapítottuk: úgy illik becsukni az ajtót, mint ahogyan azt Bea tette. — „Mutasd meg még egyszer, Bea!” — biztattam. — Ezután már bátran jelentkeztek, mert mindenki szépen akart bánni az ajtóval. — Néhány perces játék után gyakoroltuk az ajtó kinyitását, becsukását. — Utoljára ment ki Béla. Most már ő is rendszeren szerepelt.

Az első napon a tanulók kedvük szerint választottak helyet a padban. Aki meglátta óvodai pajtását, melléje ült. Természetes, hogy a kicsik és nagyok vegyesen ültek. Másnapra az ülés rendjét is napirendre tűztem. — Ki mit szeret játszani? — kérdeztem. — Sorolgatták. — Ki szeret bujócskát játszani? — érdeklődtem tovább. — Játsszunk bujócskát! — mondtam. Elmesélték, hogyan történik. Megkezdődött a játék. Józsi az asztal mögé bújt. — A fogó nem látta. Az asztal eltakarta. Józsi felállt. Most már láttuk. Megállapítottuk: Jóska a magasabb, az asztal alacsonyabb. — Néhány perces játék után a táblára egeret fogó cicát rajzoltam. — Nagy volt az érdeklődés, kuncogás, beszélgetés. — Takács Juci a legkisebb, hátul ült. Fel-felállt és nyújtogatta a nyakát. — Amikor megkérdeztem, miért állt fel, azt fe-

lelte, hogy az előtte ülőktől nem látja a cicát. (A cicával kapcsolatban meghallgattam egy-két megnyilatkozást a beszédkézség megfigyelése céljából.) — Majd tovább fűztem a gondolatot: — Miért állt fel az előbb Juci? — Azért, mert nem látta a táblán a cicát. Miért? — Mit kellene tenni, hogy ő is jól lássa a táblát? — Ildi ajánlotta: előbbre kell ültetni Jucit, mert kicsi. — A nagyobbak meg hátra ülnek, mondta Jani.

— Okosan gondoljátok. Vegyétek ki a padból a felszereléseket és álljatok a padok mögé! Elültek benneteket nagyság szerint. — Kati segít az elhelyezkedésnél.

Játékos hangulatban alakult ki az osztály tanulóinak ülésrendje.

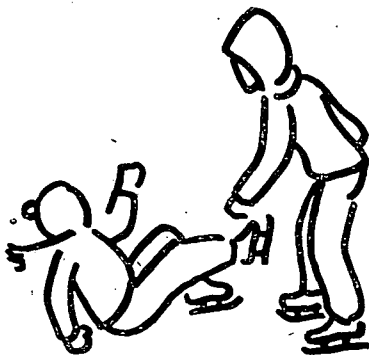
Az egész heti munkából csak néhány esetet vázoltam. Meg kell még jegyeznem, hogy félórás beosztás mellett folyt a foglalkoztatás, közben néhány perces „mozgatás” történt. A mozgatással összekötött foglalkozások egész órák voltak.

Tapasztalatok, eredmények a hét végén: Az iskolai életet, az iskolai rendet játékos hangulatban ismerték meg a tanulók. A gyakorlások nem voltak unalmasak, hiszen mindegyiknek volt valami hajtó ereje, amely a játékból eredt. Megszerették az iskolát a gyerekek. Bátrak lettek. Nem unták magukat, fegyelmezett a mese, a játék, az ének stb. A kezdetben nyugtalan, mozgolódó, figyelmetlen természetűek is megváltoztak. Jobban figyeltek, engedelmesebbek lettek.

Az is eredmény, hogy az első hét után szinte észrevétlenül beleveztünk az iskolai munkába, kialakult az osztály kerete, az osztályba való tartozás érzése. Megismertem a tanulóimat, hozzáfoghattam osztályom nevelési tervének elkészítéséhez.

Végző megállapításom: a Tanterv és Utasításban előírt „Bevezetés az iskolai munkába” vonzó feladatot tűzött ki az első osztályt vezető nevelő számára.

Lezárásként idéznem kell a „Ludas Matyi”-t. E satirikus hetilap 1963. október 17-i számának 4. oldalán látható egy kép. Az óvodában az óvónő előtt égnék álló hajjal, hátán iskolatáskával egy első osztályos gyermek áll. A kép felirata: „Az első csalódás”. — Szöveg a kép alatt: „Óvó. néni, tessék engem visszavenni, nagyon kiábrándultam az iskolából”. — Érdemes elgondolkodni a képen. — Az első év első heti tapasztalatai azt mutatják, hogy a kép mondanivalója a múlté lesz. Ezzel szemben egy másik képet vázolok. Táborosi Sanyi az első napon testvérével érkezett az iskolába. Sanyi szepegye húzódott testvére mellé. Szomorúan ült be a padba. A játékos mese után már együtt vidult társaival. Másnap az első között érkezett az iskolába.

(Benkő Ildikó rajza)